

Bilaga 1-Begreppslista

Agenda 2030:

En global handlingsplan för hållbar utveckling som antagits av FN:s medlemsländer för att utrota fattigdom, minska ojämlikheter och skydda planeten. Den består av 17 globala mål som syftar till att skapa en mer hållbar och rättvis värld för alla.

Biobränsle:

Det är ett förnybart bränsle kommer från levande organismer såsom växter eller trä. När det omvandlas till bränsle kan det användas för att driva bilar, värma hem och producera el. Biobränslen släpper ut mindre växthusgaser än fossila bränslen.

Biogas:

Ett förnybart bränsle som framställs av exempelvis gödsel, matavfall, slam från reningsverk eller annan biomassa.

Biokol:

Ett organiskt material, exempelvis trä, som tillverkas genom en process som heter pyrolys. Då förbränns växtdelar i syrefria förhållanden. En stor del av det kol som växterna har tagit upp under sin livstid binds i biokolet som sedan kan återföras till marken.

Biologisk mångfald:

Det är variation av gener, arter och livsmiljöer. Det innebär att det finns olika ekosystem och naturtyper som utgör livsmiljöer, många olika arter i livsmiljöerna och en genetisk variation inom varje art. Biologisk mångfald omfattar allt i naturen, exempelvis skogar, ängar, sjöar, ekar, gullvivor, blåbär, älgar och fjärilar.

Biometanol:

Ett bränsle eller ett råmaterial för olika kemiska processer och som är förnybart. Det framställs genom biologiska processer av biomassa eller avfall.

Budgettilldelning:

Budgettilldelning i en kommuns budgetarbete innebär att fördela pengar till olika områden och verksamheter inom kommunen för att uppnå mål och prioriteringar för det kommande året.

CCS (Carbon Capture and Storage):

En teknik för att fånga in koldioxid från rökgaser och sedan lagra dessa. Tekniken används för att ge negativa utsläpp och därmed minska koldioxidutsläppen.

Cirkulär ekonomi:

Det innebär att en ekonomi är uppbyggd på ett kretslopp. Ett avfall från en process kan utgöra en råvara i en annan process och återförs i systemet. Genom en omställning till cirkulär ekonomi kan samhället spara på ändliga resurser och samtidigt få ut högre ekonomiskt värde ur de resurser som används.

Cirkulära flöden:

Cirkulära flöden innebär att resurser hålls i kretslopp och återanvänds eller återvinns så långt det är möjligt. Det syftar till att minska behovet av nya resurser och minska miljöpåverkan från vår konsumtion.

Dagvatten:

Det är regn- eller smältvatten från snö och is som rinner från markytor och tak.

Direktverkande el:

Direktverkande el är ett uppvärmningssätt för hus. Med direktverkande el värms huset upp genom element eller genom elslingor i golv och tak där elen kan omvandlas till värme.

ED905:

Det är ett förnybart drivmedel som består av cirka 90 procent av etanol. Etanolen framställs från socker- eller stärkelserika grödor. För att tanka ED95 krävs att fordon är anpassat för drivmedlet och används främst för lastbil och buss.

Effekttoppar:

När många använder el samtidigt uppstår effekttoppar. För hushållen sker det vanligen mellan klockslagen 7–9 och 17–19. Vid de tidpunkterna är det många som väljer att laga mat, ladda elfordon eller starta några maskiner samtidigt.

Efterfrågefleksibilitet:

Inom elområdet innebär efterfrågefleksibilitet anpassning av sin elförbrukning utifrån tillgången på billig och förnybar el.

Ekosystem:

Det är ett område i naturen där allt levande (djur, svampar, mikroorganismer med mera) är beroende eller påverkar varandra. Ett ekosystem kan vara stora och små, exempelvis en stubbe, en trädgård eller hela planeten jorden.

Elhandelsbolag:

Det är ett företag som köper elenergi från elproducenter och säljer den vidare till företag och privatpersoner med flera. Elhandelsbolagen fungerar som mellanhand, och ansvarar för att leverera elenergi till kunderna samt fakturering och kundservice.

Energibesparing:

Det innebär att minska energiförbrukning genom att förändra vanor för att använda mindre energi, som att sänka värmen inomhus eller stänga av elektronik när den inte används.

Energieffektivisering:

Det är att minska energiförbrukning genom att använda energi på ett effektivare sätt, till exempel genom att byta till bättre apparater eller förbättra isoleringen i byggnader.

Energilagring:

Det innebär att spara energi för att använda vid ett senare tillfälle. Två vanliga metoder för att spara elektricitet är genom batterier eller vätgas.

Erosion:

Erosion är när jord och/eller sten "slits bort" av vatten, vind eller is över tid. Det är som när naturen sakta men säkert polerar eller gnager bort bitar av landet. När erosion sker kan den förändra landskapet på flera sätt exempelvis skapa nya landsformer, göra att mark försvinner, orsaka översvämningar och göra att viktiga livsmiljöer försvinner.

EU-direktiv:

Lagar som utfärdas av Europeiska unionen och är bindande för medlemsländerna kallas för direktiv. Direktiven fastställer gemensamma mål och regler som medlemsländerna måste följa och genomföra i sin nationella lagstiftning. EU-direktiven syftar till att skapa en enhetlig lagstiftning och främja samarbete och integration mellan medlemsländerna.

Konsumtion och konsumtionsbaserade utsläpp:

Konsumtion är den slutliga användningen av varor och tjänster. Konsumtionsbaserade utsläpp inkluderar alla växthusgasutsläpp som uppstår när produkter tillverkas, oavsett var i världen det sker. Utsläppen för hushåll delas in i livsmedel, boende, kläder och andra varor och tjänster.

Extern finansiering:

Externfinansiering i Energi- och klimatprogrammet innebär att en organisation, eller flera, söker och erhåller pengar eller andra resurser från källor utanför sin egen organisation. Detta görs för att stödja projekt eller insatser som kräver mer resurser än vad som är tillgängligt internt. Dessa medel kan användas för utveckling eller andra ändamål.

FAME:

Det är en förkortning av *fatty acid methyl ester*, vilket på svenska blir *fettsyremetylester*. Den kan tillverkas av exempelvis rapsolja, solrosolja och fiskolja. FAME uppstår vid så

kallad förestring, där råvaran tillåts reagera med metanol. Det används vanligtvis som ett förnybart bränsle för dieselmotorer och andra dieselmotorer. FAME kan blandas med vanlig diesel för att minska användningen av fossila bränslen och minska utsläppen av växthusgaser.

Fjärrvärme:

Det är ett system där värmen produceras centralt på en enda plats och distribueras ut via rör till bostäder, kontor och andra byggnader för att användas till uppvärmning av inomhusmiljö och för att producera varmvatten. Värmen produceras genom exempelvis i ett värmeverk med biobränsle.

Fossila bränslen:

Kol, olja och naturgas är exempel på fossila bränslen som består av kolväten från äldre tider i jordens historia. Vid förbränning av fossila bränslen släpps koldioxid ut i atmosfären. Detta bidrar till en förstärkt växthuseffekt och klimatförändringar.

Förnybar energi:

Energi från källor som hela tiden förnyas i snabb takt. Förnybara energikällor är vindkraft, solenergi, vattenkraft, geotermisk energi, biomassa och biodrivmedel.

Gasturbin:

En typ av motor som driver en generator som producerar elektricitet.

Geografiska Alvesta:

Geografiska Alvesta syftar på det faktiska geografiska området som utgör Alvesta kommun. Det är det fysiska territoriet där kommunen ligger och i Energi- och klimatprogrammet avses invånare (inklusive besökare), företag och föreningar i målgruppen Geografiska Alvesta.

Geotermisk energi:

Det är värmeenergi som kommer från jordens inre. Den värmen används för att producera elektricitet eller för att värma byggnader och hushållsvatten. Det är en förnybar energikälla och avger inte några växthusgaser.

Global uppvärmning:

Uppvärmning av jordens atmosfär och hav som huvudsakligen orsakas av människans utsläpp av växthusgaser kallas ofta för global uppvärmning. Det beror på att uppvärmningen förstärker den naturliga växthuseffekten, vilket också kallas förstärkt växthuseffekt.

Grön infrastruktur:

Det handlar om att planera stads- och landskapsmiljöer på ett sätt som stödjer naturen och är bra för miljön. Det görs genom att använda mycket växtlighet och grönområden för att främja ekosystemets välbefinnande och hållbarhet.

Gröna korridorer:

Det är naturliga förbindelser mellan olika naturområden. Gröna korridorer möjliggör för djur och växter att sprida sig mellan olika områden och bidrar till en ökad biologisk mångfald.

Gröna tak:

Det är tak som täcks med växtlighet för att öka biologisk mångfald, minska regnvattenavrinning och för att isolera och svalka byggnaden.

HVO:

HVO är ett förnybart dieselbränsle som tillverkas av vegetabiliska oljor eller fetter genom en process som kallas hydrotvätt. HVO är en förkortning för *Hydrotreated Vegetable Oil*. Det kan användas i vanliga dieselmotorer och är en miljövänligare alternativ än vanlig diesel.

Hållbarhet:

Ett begrepp som används för att beskriva en livsstil, ett företag, en produkt eller en tjänst som strävar efter att minimera sin negativa påverkan på miljön, samhället och ekonomin. Det handlar om att verka långsiktigt och ta hänsyn till kommande generationer genom att återanvända resurser, minska avfallet, främja social rättvisa och ekonomisk utveckling.

Invasiva främmande arter:

Det är arter av växter och djur som inte är naturligt förekommande i en viss miljö och som införts genom mänsklig aktivitet. Dessa arter kan sprida sig snabbt och aggressivt i nya områden och orsaka skador på den ursprungliga biologiska mångfalden och ekosystemen.

Klimatförändring:

Med klimatförändringar avses förändringar i det genomsnittliga vädermönstret på jorden, såsom temperaturförändring, förändring i nederbördsmonster, ökade extremväder. Dessa förändringar är i huvudsak orsakade av mänskliga aktiviteter, särskilt utsläpp av växthusgaser som koldioxid och metan. Klimatförändringar i snabb takt leder till allvarliga konsekvenser för miljön, ekonomin och samhället som helhet.

Klimatkompensering:

Det innebär att ett samhälle (alternativt verksamhet, organisation eller individ) tar ansvar för de utsläpp som uppstår från användningen av fossila bränslen. Detta kan göras genom att investera i projekt som främjar förnybar energi, skogsplantering eller genom att skapa negativa utsläpp genom användning av biokol eller koldioxidinfångningstekniker (CCS).

Klimatneutral:

Det innebär att ett samhälle (eller verksamhet, organisation eller en individ) inte bidrar till global uppvärmning. Det görs genom att inte ha några fossila utsläpp alls och/eller kompensera för de utsläpp av växthusgaser som genereras.

Koldioxid:

Det är en gas som består av en kolatom och två syreatomer. Det är en naturlig del av jordens atmosfär, men är även en växthusgas som bidrar till växthuseffekten. Vid förbränning av fossila bränslen skapas förstärkt växthuseffekt som leder till global uppvärmning.

Koldioxidekvivalenter:

För att mäta utsläpp av alla växthusgaser används enheten koldioxidekvivalenter. Koldioxid används som referenspunkt. De vanligaste växthusgaserna är koldioxid (CO₂), metan (CH₄), lustgas (N₂O) och vattenånga (H₂O).

Kommunens helägda bolag:

Delar av Alvesta kommuns verksamheter bedrivs som aktiebolag. Moderbolaget för de helägda kommunala bolagen är Alvesta Kommunföretag AB. De fyra dotterbolagen är: Alvesta Energi, Allbohus Fastighets AB, Alvesta Renhållning AB och Alvesta Utveckling AB. Kommunen är också delägare i flera andra bolag.

Kommunkoncern:

Kommunkoncernen innefattar Alvesta kommuns politiska nämnder och tjänsteorganisation, samt kommunens helägda bolag.

Lustgas:

Lustgas kallas även för kvävedioxid (N₂O) och är en av de vanligare växthusgaserna. Lustgas är en starkare växthusgas än exempelvis koldioxid och har en stor påverkan på klimatförändringarna.

Metan:

Det är en kraftfull växthusgas som är ungefär 25 gånger starkare än koldioxid när det kommer till att fånga in värme i atmosfären. Metan (CH₄) kan frigöras från naturliga

källor som våtmarker och sjöar, men det kan också släppas ut som en biprodukt från mänsklig verksamhet som jordbruk, avfallshantering och produktion av fossila bränslen.

Miljöbalken:

Miljöbalken är en svensk lag som reglerar skyddet av miljön och främjandet av hållbar utveckling. Den innehåller bestämmelser om bland annat markanvändning, vatten och avfallshantering.

Miljö kvalitetsnormer:

Det är riktlinjer som sätts upp för att skydda människors hälsa och miljön från skadliga effekter av olika föroreningar. Normerna anger vilka gränsvärden som inte bör överskridas för att säkerställa en god miljö kvalitet.

Miljöspendanalys:

Miljöspendanalys är en inköpsanalys där olika miljöfaktorer har integrerats. Det gör det möjligt att undersöka den miljö- och klimatpåverkan som uppstår till följd av inköp inom offentlig sektor. Analysen visar vilken och hur stor miljöpåverkan olika typer av inköp har i relation till andra typer av inköp.

Nationella miljömål:

De nationella miljömålen är mål som Sveriges riksdag har antagit med syfte att styra och främja arbetet med att bevara och förbättra miljön i Sverige på lång sikt.

Miljömålssystemet består av ett generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål och ett antal etappmål inom områdena avfall, biologisk mångfald, farliga ämnen, hållbar stadsutveckling, luftföroreningar och klimat.

Nationell strategi för klimatanpassning:

Den nationella strategin för klimatanpassning är en plan som Sveriges riksdag har antagit med syfte att hjälpa Sverige att förbereda sig för och anpassa sig till de klimatförändringar som sker och kan ske. Strategin innehåller åtgärder och riktlinjer för att minska sårbarheten och öka samhällets motståndskraft mot effekterna av klimatförändringar.

Naturbaserade lösningar:

Det är metoder som använder naturens egna processer för att hantera problem som klimatförändringar. Dessa lösningar bygger ofta på ekosystemtjänster och biologiska processer för att uppnå önskade resultat. Till exempel kan plantering av träd minska luftföroreningar och skapa skugga, eller skapa våtmarker för att minska risken för översvämningar.

Negativa utsläpp:

Det är processer där mer växthusgaser avlägsnas från atmosfären än vad som släpps ut. Det kan uppnås genom metoder som kolsänkor, skogsplantering, och teknologier som direkt avskiljer koldioxid från luften.

Parisavtalet:

Parisavtalet är ett avtal som slöts 2015 för att minska utsläppen från växthusgaser och hejda den globala uppvärmningen. Målet är att hålla temperaturökningen under 2 grader Celsius, helst under 1,5 grader. Parisavtalet anses vara ett av de mest betydelsefulla avtalen för att bekämpa klimatförändringar. Nästan alla länder i världen har skrivit under avtalet.

Pyrolys:

Pyrolys är en kemisk process där organiska material bryts ned till mindre molekyler genom upphettning utan syre. Det resulterar i gaser, vätskor och fast kol. Det fasta kolet kan användas för att skapa biokol.

Ved- eller pelletspanna:

Det är en typ av värmesystem som används för att producera värme och varmvatten i ett hus eller en byggnad. Ved eller pellets förbränns i en brännkammare. Värmen som produceras överförs till vatten i pannan. Det uppvärmda vattnet cirkulerar genom ett värmesystem för att värma upp byggnaden.

Våtmarker:

Våtmarker är områden där marken är mättad med vatten eller där vattnet når upp till markytan regelbundet eller permanent. Dessa miljöer är viktiga för att bevara biologisk mångfald och fungerar som naturliga reningsverk för att rena vatten och hålla klimatet stabilt.

Värmepump:

En värmepump är ett system som flyttar värme från en plats till en annan med hjälp av en kompressor och kylmedium. Den kan användas för att både värma och kyla rum, och är ett energieffektivt sätt att reglera inomhustemperaturen.

Värmestress:

Det är ett hälsotillstånd som människor och djur kan få vid extrema temperaturer och värmeböljor. Värmestress gör att kroppen överhettas och det kan orsaka obehag, utmattning och andra hälsoproblem. Värmestress kan förvärras av hög luftfuktighet, brist på skugga och otillräckligt vätskeintag.

Vätgas:

Vätgas (H_2) är den lättaste gasen i universum. Den kan lagras och användas som en form av energilagring för att omvandla och användas senare. Genom att omvandla den till

elektricitet och värme i bränsleceller kan vätgas användas för att driva fordon, byggnader och elektroniska enheter.

Växthusgas, -effekt, - utsläpp:

Runt jorden finns en atmosfär som består av flera olika gaser. Vissa av dessa gaser, såsom vattenånga, koldioxid, metan och lustgas, kallas växthusgaser. Växthusgaserna fångar in solens ljus och bidrar till att värma upp jordens yta.

Växthuseffekt är processen där dessa växthusgaser fångar in och håller kvar värme i jordens atmosfär. Växthuseffekten är nödvändig för allt liv på jorden, utan den skulle jorden vara ungefär 30 grader kallare än den är idag.

Växthusutsläpp innebär utsläpp av växthusgaser, oftast från mänsklig aktivitet genom förbränning av fossila bränslen, skogsavverkning och jordbruk. Det är när utsläppen av växthusgaser är högre än vad atmosfären naturligt kan absorbera som mängden växthusgaser ökar och förstärker växthuseffekten, vilket leder till global uppvärmning och klimatförändringar.

Wattimmar:

Wattimmar (Wh) är en enhet för energi som används för att mäta den totala mängden energi som förbrukas över tid. En wattimma motsvarar mängden energi som förbrukas när en apparat med en effekt på en watt används under en timme.

Återanvändning:

Återanvändning är när använda produkter eller material behandlas eller förbereds för att användas igen, antingen för samma syfte eller för ett annat ändamål. Det är ett sätt att förlänga livslängden på produkter och material och minska behovet av att producera nya.

Återvinning:

Det innebär att material eller produkter samlas in, sorteras och behandlas för att omvandlas till nya produkter eller material. Syftet med återvinning är att minska användningen av jungfruliga (nya) råvaror och minska att mängden avfall som förbränns eller deponeras.